

Sadejstvo avijacije sa jedinicama kopnene vojske

Organizovanje sadejstva avijacije s jedinicama kopnene vojske u uslovima visoke dinamičnosti savremenih borbenih dejstava je složen proces čijem racionalnom rešenju vojni stručnjaci poklanjaju posebnu pažnju. Taj problem, pod naslovom »Sadejstvo avijacije s jedinicama kopnene vojske«, razmatrao je i objavio sovjetski vojni časopis »Zarubežnoe voennoe obozrenie« broj 6/80, a autor napisao je pukovnik u penziji N. Dimitrijevič, docent i kandidat vojnih nauka. Autor je objasnio osnove organizovanja i ostvarenja sadejstva taktičke avijacije SAD i NATO-a s jedinicama kopnene vojske u pružanju bliske vazduhoplovne podrške.¹

Autor ističe da se u pravilima i uputstvima oružanih snaga SAD i NATO-a naglašava da nijedan vid oružanih snaga ili rod vojske nije u mogućnosti da samostalno postigne uspeh u borbi. U toku izvođenja savremenih borbenih dejstava, jedinice kopnene vojske i avijacije moraju da izvrše svoje zadatke samo ako osiguraju neophodno sadejstvo koje je, opet, moguće kada između njih postoji stalna veza i jedinstvena zamisao dejstava. To je, po mišljenju inostranih vojnih stručnjaka, osobito važno prilikom pružanja neposredne vatrene podrške.

Pod neposrednom vatrenom podrškom koju pruža avijacija podrazumevaju se jurišna dejstva avijacije po neprijateljevim objektima koji se nalaze u neposrednoj blizini prednjeg kraja vlastitih jedinica kopnene vojske. Njome se nanose udari iz vazduha po ciljevima koji ne mogu biti uništeni (neutralisani) sredstvima jedinica

¹ Pojam »bliska vazduhoplovna podrška« najpribližnije odgovara našem pojmu »neposredna vatrene podrška«, te će se u daljem tekstu koristiti taj pojam.

kopnene vojske i od čijeg uništenja zavisi uspeh napadnih ili odbrambenih dejstava. U tom slučaju avijacija dejstvuje po ciljevima koje odrede komandanti jedinica kopnene vojske i njena dejstva su u uskoj vezi s vatrom i manevrom tih jedinica. U tim dejstvima, kako je praksa minulih ratova pokazala, osobito je važna tačnost napada po mestu i vremenu. Pogrešan po mestu i vremenu, napad avijacije može da dovede do uništenja vlastitih jedinica i gubitaka većeg broja aviona.

Nakon proučavanja iskustava rata u jugoistočnoj Aziji i na Bliskom istoku i pošto su analizirali rezultate brojnih taktičkih vežbi, inostrani vojni stručnjaci, ističe autor, došli su do zaključka da se visoka efikasnost sadejstva avijacije s jedinicama kopnene vojske postiže pri njenom brzom reagovanju na zahteve komandi kopnene vojske i, razume se, tačnim nanošenjem udara po tenkovima, oklopnim transporterima, artiljeriji i drugim važnih ciljevima.

Što se tiče vremena kao prostora, ističe švajcarski časopis »Interavia«, reagovanje avijacije na zahtev jedinica kopnene vojske u borbenim dejstvima u Vijetnamu, mereno vremenom kao prostor, izostalo je 30—45 minuta, i to tako što je na definisanje zahteva potrošeno oko 5 minuta, na njegovo razmatranje i odobravanje u komandama 5—10 minuta, na dostavljanje avijacijskoj jedinici približno 5 minuta, a ostalo vreme utrošeno je na poletanje, let do cilja i napad.

Pri tome treba istaći da je vreme reagovanja od 30 minuta, kako se tvrdi u časopisu »Interavia«, prilikom dejstva avijacije iz pripravnosti na aerodromu, moguće postići samo u uslovima baziranja avijacije na udaljenosti 75—90 km od linije fronta. Baziranje taktičke avijacije na aerodromima u zoni taktičkog iznenađenja moguće je samo onda kada je vlastito ratno vazduhoplovstvo izborilo visok stepen pravlasti u vazдушnom prostoru, odnosno kada je neprijateljeva ofanzivna avijacija neaktivna, što je i bio slučaj u ratu u Vijetnamu.

Po pisanju autora, može se zaključiti da su se na vežbama sa-vezničkih oružanih snaga NATO-a u Zapadnoj Evropi hitni zahtevi ispunjavali, uglavnom, sporije — tačnije za 40—90 minuta od njihovog razmatranja i odobrenja. S tim u vezi, inostrani vojni stručnjaci traže puteve povećanja operativnosti reagovanja avijacije na zahteve komandi jedinica kopnene vojske. Po njihovom mišljenju, najperspektivnije mere koje se u tom pravcu preduzimaju jesu približavanje aerodroma baziranja avijacije za neposrednu vatrenu podršku liniji fronta, skraćenje rokova pripreme aviona za borbena

dejstva, primena taktike dejstava koja će osigurati najveći mogući stepen gotovosti posada za izvršavanje novih borbenih zadataka.

Polazeći od toga, nastavlja autor, određuju se zahtevi kojima avioni taktičke avijacije treba da odgovore za sada, kako ističu neki pisci iz inostranstva tim zadacima uspešno mogu odgovoriti avioni A-10, »jaguar«, F-16 i slično. Konstrukcija nekih novih aviona omogućava njihovo kaziranje na aerodromima sa travnatom poletno-sletnom stazom. Osim toga, njihova pripema za ponovni let traje znatno kraće. Na vežbama snaga NATO-a, radi skraćanja rokova ispunjenja zahteva jedinica kopnene vojske, avioni koji su već bili u vazduhu i koji su jednom dejstvovali često su upućivani na nove objekte da bi na njih dejstvovali ili je, pak, primenjivano dejstvo iz pripravnosti u vazduhu. Pri tome ne treba smetnuti s uma činjenicu da to upućivanje tih istih aviona produžava vreme boravka na neprijateljevoj teritoriji, pa se tako povećava i verovatnoća njihovog obaranja neprijateljevim sredstvima protivvazdušne odbrane. Dejstvo iz pripravnosti u vazduhu znatno skraćuje vreme reagovanja avijacije, ali je to, u isto vreme, najneekonomičniji način dejstva.

Kako autor dalje ističe, pravila NATO-a predviđaju da se taktička avijacija prilikom pružanja neposredne vatrene podrške upotrebljava masovno i da svoje zadatke izvršava bez obzira na teškoće i napore koje valje savladati i podneti. Ti zahtevi, praktično, realizuju se prilikom izvođenja taktičkih vežbi snaga tog bloka. Tako, na primer, za neposrednu vatrenu podršku planira se i do 40 odsto avio-poletanja taktičke avijacije. Konkretno, na jednoj vežbi za pružanje neposredne vatrene podrške bilo je izvršeno 2.000 avio-poletanja taktičke avijacije za 24 časa, od toga 30 odsto u takozvano tamno doba dana (u svitanje, sumrak i noću).

Bez obzira na povećanje borbenih mogućnosti novih aviona i povećanje uloge avijacije kopnene vojske u vatrenoj podršci vlastitih jedinica, osobito poslednjih godina, podvlači autor, na vežbama NATO-a primećuje se tendencija porasta broja avio-poletanja taktičke avijacije za pružanje neposredne vatrene podrške. Tako, na primer, dok je 1975. godine za potrebe jednog američkog armijskog korpusa izdvajano 150—180 avio-poletanja na dan, dotle je u 1977. godini taj broj porastao na 220—280. Približno 25—30 odsto povećalo se naprezanje za neposrednu vatrenu podršku armijskih korpusa SR Nemačke, Velike Britanije, Belgije i Holandije. Porastao je broj avio-poletanja za podršku divizija prvog ešelona. Primetno je porasla uloga taktičke avijacije i u obezbeđenju borbenih dejstava jedinica kopnene vojske noću.

Neposredna vatrena podrška jedinica kopnene vojske noću osigurana je najviše primenom savremenih načina i sredstava za tačno dovođenje aviona na objekte dejstva i njihovo efikasno dejstvo u uslovima ograničene vidljivosti. Ipak, kada je reč o sveukupnoj moći avijacije noću, valja dobro sagledati njene tehničke usavršenosti, osobito nišansko-navigacijske sisteme aviona taktičke avijacije, koji, zasad, imaju skromne mogućnosti.

Naraslu ulogu taktičke avijacije u borbi, vojno rukovodstvo NATO-a je dobro sagledalo, kao i praksu po kojoj avijacija može uspešno da sadejstvuje s jedinicama kopnene vojske samo pod rukovodstvom objedinjene komande. Bivši vrhovni komandant savezničkih oružanih snaga NATO-a na centralnom evropskom vojištu (cev) zapadnonemački general J. Beneke je 1973. godine predložio stvaranje objedinjenog štaba kopnene vojske i ratnog vazduhoplovstva ili pak da se njihovi štabovi razmeste blizu jedan drugoga. Poslednjih godina takav način komandovanja je uigravan, pa je dao i neke rezultate, osobito u organizovanju stabilne veze avijacije s jedinicama kopnene vojske i u usaglašavanju njihovih dejstava po mestu i vremenu.

Za organizovnje sadejstva taktičke avijacije s jedinicama kopnene vojske i koordinaciju njihovih dejstava u oružanim snagama NATO-a prilikom izvođenja vežbi u sistemu »grupa armija — objedinjena taktička vazduhoplovna komanda« (Allied Tactical Air Command — ATAC) obično se formira operativni centar zajedničkih dejstava (oczd), a u sistemu »armija (armijski korpus) — taktička vazduhoplovna komanda (vazдушna armija)« — centar za neposrednu vatrenu podršku (cnvp). Sem toga, pri divizijama (brigadama) formiraju se komande za upravljanje taktičnom avijacijom (kuta), a u bataljone prvog ešelona upućuju se vazduhoplovni oficiri za navođenje (von).

Svaki centar i organ sadejstva ima određenu funkciju. Operativni centar zajedničkih dejstava zadužen je za opšte rukovođenje, za organizaciju pripreme borbenih dejstava i za sadejstvo jedinica svih vidova oružanih snaga koje učestvuju u operaciji (konkretno, jedinice kopnene vojske i ratnog vazduhoplovstva).

Centar za neposrednu vatrenu podršku koordinira dejstva avijacije i prati usvajanje i odobravanje zahteva jedinica kopnene vojske koji dolaze preko kuta. Starešine kuta su konsultanti komandanata jedinica sa kojima sadejstvuje o pitanjima upotrebe taktičke avijacije, a takođe informišu cnvp o situaciji u vazдушnom prostoru, meteorološkim uslovima u svom rejonu i rezultatima borbenih dejstava taktičke avijacije.

Oficiri za navođenje navode avione na ciljeve koje su odredili komandanti jedinica kopnene vojske.

Za upravljanje taktičkom avijacijom prilikom pružanja neposredne vatrene podrške formiraju se centri za upravljanje borbenim dejstvima avijacije (*cubda*), centri za upravljanje i obaveštavanje (*cuo*) i isturene stanice za navođenje (*isn*).

Centri za upravljanje i obaveštavanje, potrebni su radi rukovođenja letenjem aviona, radi navođenja lovaca i radi rukovođenja borbom u vazduhu, obezbeđenja komandi informacijama o situaciji u vazдушnom prostoru i u zoni svoje odgovornosti. Na vojištu mogu da se formiraju tri takva centra, od kojih jedan može da se iskoristi kao rezervni *cubda*. Svakom *cuo* mogu da se potčine stanice za navođenje i obaveštavanje.

Bliže prednjem kraju razmeštaju se i isturene stanice za navođenje opremljene mobilnim radarima i potrebnim sredstvima za vezu. One prate situaciju u vazдушnom prostoru u zoni svoje odgovornosti i navode avione na neprijateljeve objekte ili ih predaju vazduhoplovnim oficirima za navođenje.

Postavljanje isturenih radarskih stanica za navođenje skraćuje vreme i povećava verovatnoću pronalaženja objekata dejstva, što je veoma bitno u uslovima snažne protivvazdušne odbrane i zasićenosti bojišta ciljevima.

Organizovanje neposredne vatrene podrške obuhvata planiranje, izdavanje zadataka, pripremu i izvršenje.

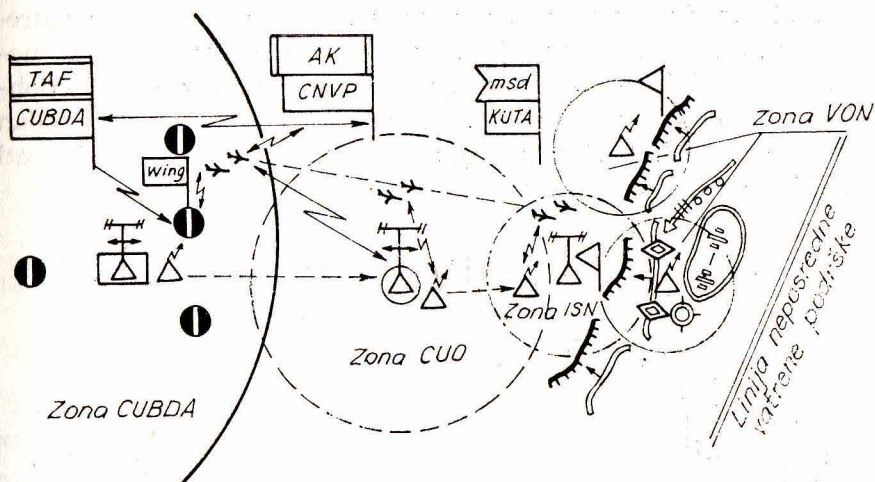
Planiranje se vrši na osnovu jedinstvenog plana operacije koji se razrađuje u skladu sa odlukom vrhovnog komandanta oružanih snaga na vojištu.

U zavisnosti od situacije i zamisli za izvođenje operacije, svakom se korpusu po zahtevima (planskim i hitnim) potčinjenih komandi određuje broj avio-poletanja za podršku. Planski zahtevi bataljona i brigada izučavaju se i preciziraju u pretpostavljenim komandama. U komandi korpusa oni se uopštavaju, a potom se sastavlja opšti plan neposredne vatrene podrške i određuje način sadejstva. Taj plan se zatim predaje *cubda*, koji vrši detaljno planiranje neposredne vatrene podrške, određuju se snage i sredstva, raspoređuje broj avio-poletanja između avijacijskih jedinica, određuju ose marš-rute i nivoi letova, daju se podaci o sastavu neprijateljevih snaga protivvazdušne odbrane i dr.

Odluka *cubda* prenosi se komandantima njemu potčinjenih avijacijskih jedinica, a takođe se dostavlja *cnvp*. Po dobijanju zadataka, komandant avijacijske jedinice određuje sastav borbenih grupa, marš-rute i profile njihovog leta, precizira im zadatke, ubojna

sredstva, način sadejstva i razjašnjava druga pitanja. Osim toga, komandant organizuje pripremu posada za letenje i vazduhoplovne tehnike. O gotovosti jedinice za dejstvo komandant (komandir) izveštava *cubda*.

Posle poletanja, komandiri (vođe) grupa uspostavljaju vezu sa *cubda*, a kako se udaljavaju od njega — sa *cuo*, *isn* i *von* (sl. 1). Takav redosled upravljanja se ne primenjuje uvek, što najčešće zavisi od borbene situacije. Na primer, kada je udaljenost aerodroma bazirana od linije fronta mala, *cubda* može da preda upravljanje grupom direktno *von-u*, zaobilazeći ostale organe. Na taj način se smanjuje opterećenje posada i pojednostavljuje navođenje grupa na objekte dejstva.

Sl. 1 — Šema organizacije i upravljanja udarnom grupom taktičke avijacije kada ona izvršava zadatak neposredne vatrene podrške jedinica kopnene vojske

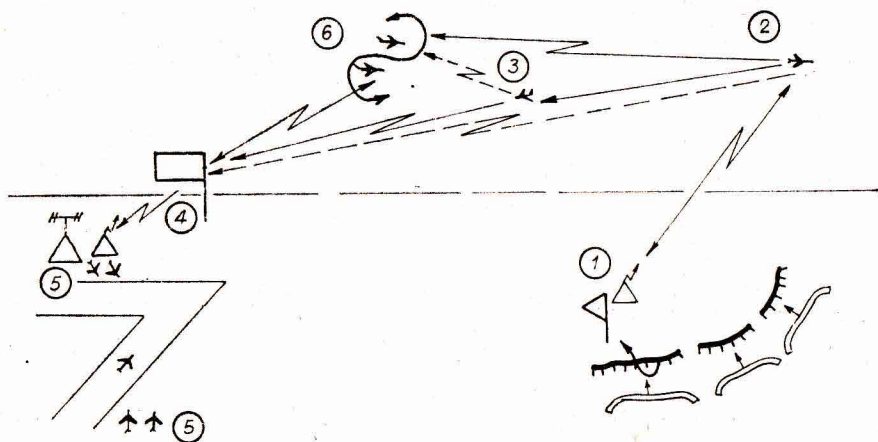
Razmatranjem hitnih zahteva jedinica kopnene vojske bavi se *cnvp*. Njemu se zahtevi dostavljaju linijama veze vazduhoplovnih oficira za vezu (*vov*), a šalju ih komande bataljona, brigada i divizija preko *von* i *vov*.

U zavisnosti od situacije, pozivanje avijacije na osnovu hitnih zahteva vrši se po dva osnovna pravca:

— *von* — avio-retranslator — dežurna avijacijska jedinica koja se nalazi na aerodromu u pripravnosti za poletanje ili u vazduhu u zoni očekivanja;

— *von* — dežurna avijacijska jedinica (sl. 2).

Inostrani vojni stručnjaci, ističe autor, kada je reč o sadejstvu avijacije s jedinicama kopnene vojske, osobitu ulogu daju vazduhoplovnim oficirima za navođenje. Naime, *von-ovi* su postali neposredna karika između sadejstvujućih jedinica kopnene vojske i taktičke avijacije. Zbog toga se u SAD i NATO-u poklanja naročita pažnja njihovom izboru i obuci. Smatra se da oni moraju dobro da poznaju ne samo taktiku dejstva avijacije nego i da do detalja razumeju prirodu savremene borbe. Ako dobro poznaju karakter napadnih i odbrambenih dejstava, osobenosti rejonu borbenih dejstava — vazduhoplovni oficiri za navođenje, zajedno sa komandantima jedinica kopnene vojske, moći će blagovremeno da otkriju početak pokreta i sasređivanja neprijateljevih snaga i vatrenih sredstava, a zatim da pozovu vlastitu avijaciju radi njihovog uništenja. Pridavanje takvog značaja ulozi *von-ova* pri pružanju neposredne vatrene podrške zasniva se, pored ostalog, na iskustvima ratova iz nedavne prošlosti kada su *von-ovi*, bez obzira na usavršenost avion-skih sredstava za traženje i praćenje ciljeva na zemlji, bili jedan od najpouzdanijih činilaca brzog pronalaženja ciljeva i bezbednosti vlastitih jedinica na bojištu.

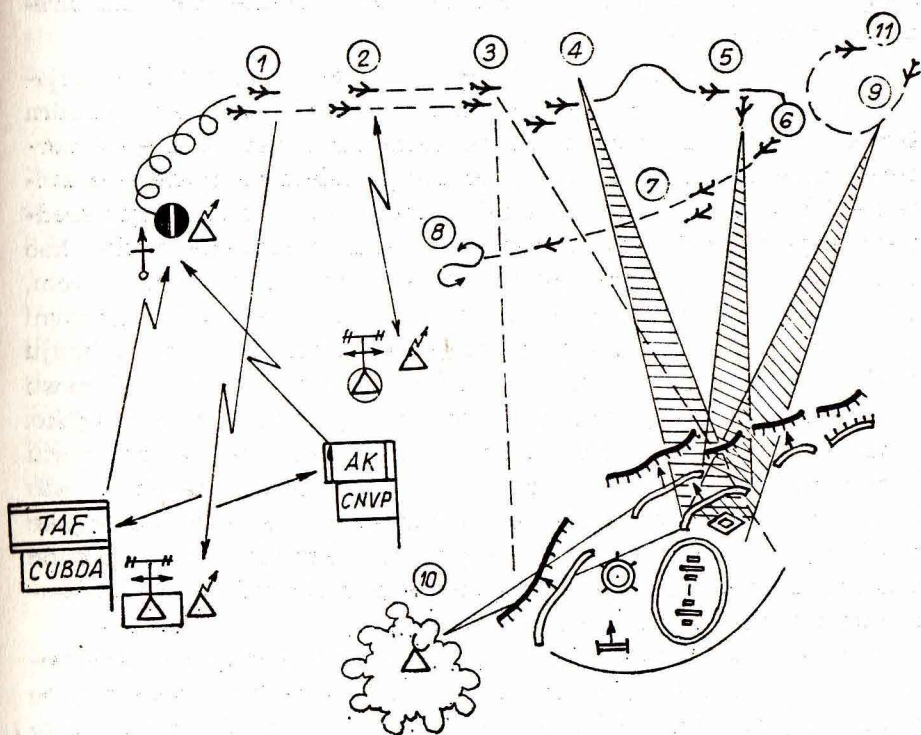

Sl. 2 — Šema organizacije pozivanja avijacije za neposrednu vatrenu podršku na osnovu hitnog zahteva (varijanta): 1 — KM komandanta bataljona; 2 — vazduhoplovni oficir za navođenje; 3 — avion-retranslator; 4 — KM dežurne avijacijske jedinice; 5 — avioni u pripravnosti na aerodromu; 6 — avioni u pripravnosti u vazduhu.

Navođenje aviona na ciljeve prepušta se isturenim stanicama za navođenje ili vazduhoplovnim oficirima za navođenje koji mogu biti na zemlji (u skloništu, tenku, oklopnom transporteru i sl.) ili u vazduhu (u helikopteru ili avionu). Stoga se oni opremaju različ-

tim sredstvima za otkrivanje ciljeva, uključujući optičke, infracrvene, televizijske, radarske i laserske uređaje i sredstva za vezu.

Autor članka, takođe, dosta prostora posvećuje uvežbavanju sa dejstva avijacije s jedinicama kopnene vojske na bojištu, osobito noću i u složenim meteorološkim uslovima danju, ocenjujući pri tom efikasnost sistema za otkrivanje i praćenje ciljeva, kao i navođenje aviona na njih. U toj oceni, autor se slaže i sa drugim vojnim stručnjacima — da je laserski sistem najtačniji i danas, svakako, najpouzdaniji. Na sl. 3 data je šema dejstva pomoću američkog laserskog sistema »Pejv Penni«, čija je primena zasnovana na osvetljavanju cilja sa zemlje ili iz aviona.

Sl. 3 — Šema dejstva pri upotrebi laserskog sistema »Pejv Penni«: 1 — poletanje i dolazak na početnu tačku maršrute; 2 — preciziranje zadatka; 3 — ulazak u zonu traženja; 4 — hvatanje cilja; 5 — protivraketni manevar; 6 — vatreno dejstvo (lansiranje raketa, bombardovanje i sl.); 7 — odlazak od cilja; 8 — zona očekivanja; 9 — osvetljavanje cilja iz aviona; 10 — osvetljavanje cilja sa uređaja na zemlji; 11 — ocena rezultata dejstva.

Pošto u neposrednoj vatrenoj podršci avijacija dejstvuje po ciljevima koji se nalaze blizu borbenih rasporeda vlastitih jedinica, komandovanje SAD i NATO-a, radi obezbeđenja tačnog sadejstva

avijacije i jedinica kopnene vojske i sprečavanja dejstva po vlastitim snagama posvećuje veliku pažnju obeležavanju njihovog prednjeg kraja. To je i razumljivo, jer brojni primeri dejstva avijacije po vlastitim snagama i sredstvima u drugom svetskom ratu, kao i u ratu u Vijetnamu, pokazuju da su takvi slučajevi mogući i da je neophodno preduzimanje opsežnih i raznovrsnih mera da se oni spreče. S tim u vezi stvaraju se nova vizuelna, elektronsko-optička, radio-svetlosnotehnička i druga sredstva, ali se u isto vreme uvećava metodika njihove upotrebe. U skladu sa odredbama pravila oružanih snaga SAD i njihovih saveznika iz NATO-a, komandanti jedinica kopnene vojske su odgovorni za obeležavanje prednjeg kraja. Uporedo s tim preduzimaju se i opsežne mere maskiranja od neprijateljevog izviđanja.

Pri organizovanju sadejstva teži se da se avioni taktičke avijacije osiguraju od dejstva artiljerijskih i raketnih sredstava jedinica kopnene vojske, kada dejstvuju po elementima neprijateljevog borbenog poretka, i ARJ PVO, pri odbijanju naleta neprijateljeve avijacije. Zbog toga se naređenja za otvaranje vatre iz bilo kojih sredstava koja su potčinjena komandantu jedinice kopnene vojske, kao i upućivanje poziva pretpostavljenoj komandi za ispomoc vatrom, usaglašavaju sa vazduhoplovnim oficirima za vezu. Vazduhoplovni oficiri za vezu prilikom organizovanja naleta vlastitih aviona uzimaju u obzir sve to i upozoravaju posade o vremenu, mestu i osobenosti vatrene pripreme koja se izvodi sredstvima jedinica kopnene vojske. S druge strane, sve to imperativno nalaže visoku tačnost po mestu i vremenu dolaska aviona u rejon cilja i uvođenja u napad. U isto vreme, *vov (von)* uz pomoć komandanta jedinice kopnene vojske prati snage i sredstva PVO neprijatelja, informiše o tome posade vlastitih aviona i, ako je to moguće, organizuje njihovo neutralisanje sredstvima jedinica kopnene vojske.

Prilikom sadejstva avijacije sa jedinicama kopnene vojske velika se uloga pridaje i oficirima za vezu iz kopnene vojske koji se nalaze u jedinicama taktičke avijacije. Oni informišu komandante avijacijskih jedinica o nastaloj situaciji na bojištu, zadacima jedinica kopnene vojske i odlukama njihovih komandanata, a takođe usaglašavaju i preciziraju način sadejstva avijacije sa jedinicama kopnene vojske.

Teškoće koje se javljaju pri organizovanju sadejstva uslovljene su, prema mišljenju stručnjaka NATO-a, višenacionalnim sastavom savezničkih oružanih snaga bloka, raznovrsnošću naoružanja i borbene tehnike, složenosti i brzim promenama situacije. Na taktičkim vežbama za pružanje neposredne vatrene podrške jedinicama kop-

nene vojske različite nacionalne pripadnosti određuju se, po pravilu, nacionalne snage. Za koordinaciju njihovih dejstava na bokovima i spojevima koriste se specijalni signali za raspoznavanje i pokazivanje ciljeva. Razrađene su jedinstvene instrukcije za označavanje položaja i karaktera dejstava vlastitih i neprijateljevih snaga, kao i pravila preleta aviona iznad borbenog poretka i kroz zone uništenja sredstava PVO, uzajamnog informisanja o situaciji u vazдушnom prostoru i dr. To, međutim, može imati i negativne posledice, jer u stvarnim uslovima, kada će se situacija na bojištu (vojištu) brzo i često menjati, verovatno će ponekad biti potrebno da avijacija jedne članice NATO-a podržava, osim vlastitih, i snage druge članice bloka. Ukoliko se u miru, na taktičkim vežbama, ne uvežba sadejstvo i u takvim slučajevima, sigurno je da će u stvarnim dejstvima nastupiti znatne teškoće.

Na kraju članka autor ističe da komande oružanih snaga SAD i NATO-a u celini smatraju da će ubuduće, kada u centralnoj Evropi budu postojali odgovarajući sistemi za izviđanje, znatno porasti efikasnost sadejstva avijacije i jedinice kopnene vojske. Po mišljenju vojnih stručnjaka tog bloka, neophodan uslov za to su rukovođenje objedinjenog komandovanja, koje osigurava neprekidnu i stabilnu vezu avijacije s jedinicama kopnene vojske, a time i jedinstvena zamisao za izvođenje zajedničkih dejstava.

Autor na kraju zaključuje da se neprekidnom razvoju i daljem usavršavanju sadejstva avijacije sa jedinicama kopnene vojske, kao jednom od najvažnijih uslova za postizanje uspeha u savremenom boju i operaciji, poklanja osobita pažnja. U tom cilju, u NATO se izgrađuju i na taktičkim vežbama proveravaju različita tehnička sredstva i razrađuje metodika njihove upotrebe.

ANGEL ONČEVSKI